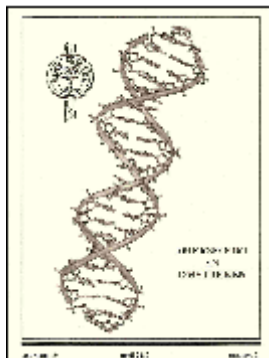

AMERSFOORT EN OMSTREKEN

Uitgave van de Nederlandse Genealogische Vereniging Afdeling Amersfoort en Omstreken
Jaargang 19 april 2010 Nummer 2

De dubbele helixstruut van DNA, slechts 2 miljoenste millimeter breed

Ten geleide

Zoals u ziet zijn in onze agenda behalve drie bijeenkomsten van onze afdeling, ook vier bijeenkomsten van de Oudheidkundige Vereniging Flehite vermeld. Dat is een goede zaak omdat steeds meer genealogen gaan beseffen dat het doen van genealogisch onderzoek meer is dan alleen het verzamelen van DTB-gegevens. Het gebruiken van secundaire en tertiaire bronnen kan worden bevorderd door het benutten van de kennis die aanwezig is bij historische verenigingen. Van drie lezingen vindt u een verslag. Verder bezoeken we een school met brave kinderen in de 19e eeuw. Daarnaast bekijken we een notariële akte uit 1612 waarin Elbert Wouters met een bloot mes in de hand op zoek is naar Gijsbert. In de transportakte van 1478 vertelt Wouter van der Mait dat hij woont in het huys metter hofstede gelegen in de Stadsmuur aen Havicker Poirt. In dit nummer omvat de rubriek 'Stel je voor...' slechts twee namen.

Door een langdurige ziekte zal Henk Bousema niet in staat zijn deze rubriek te vullen. Een oplossing van dit probleem is dat de nieuwe leden zelfstandig de pen ter hand nemen en zich spontaan melden in deze rubriek. De redactie is verheugd u te kunnen melden dat Jelle Kaastra toegetreden is tot de redactie. Wij hopen op een vruchtbare samenwerking. Zijn profiel is te vinden in de rubriek 'Stel je voor...'. De redactie hoopt dat u dit nummer met genoeg zult lezen.

Werkgroep Lezingen & Activiteiten

Afdelingsbijeenkomsten

Een overzicht van onze bijeenkomsten in de komende periode. Alle bijeenkomsten vinden, tenzij anders vermeld, plaats in: **zaal 8 van het Kerkelijk Centrum De Brug, Schuilburgerweg 2, 3816 TB in Amersfoort.**

Alle middagbijeenkomsten beginnen om 14.00 uur en de avondbijeenkomsten beginnen steeds om 20.00 uur. De zaal is 's middags open vanaf 13.00 uur en 's avonds vanaf 19.00 uur zodat u in de gelegenheid bent om met de leden van het bestuur of andere aanwezigen van gedachten te wisselen onder het genot van een kopje koffie of thee. De consumpties zijn voor eigen rekening. In de hal, tegenover de entree, kunt u zelf de consumpties bestellen. De PR-medewerker(s) van onze afdeling verzorgen een informatietafel. Al onze bijeenkomsten zijn voor iedereen, leden van de NGV en belangstellenden, vrij toegankelijk.

Samenwerking met Flehite

Onze contacten met de Oudheidkundige Vereniging Flehite (OVF) hebben erin geresulteerd dat wij onze agenda's met de bijeenkomsten uitwisselen en publiceren in onze periodieken. In het verleden hebben wij ook enkele gemeenschappelijke bijeenkomsten georganiseerd. Wij streven er nu naar dat dit een frequenter karakter krijgt.

In verband met de overzichtelijkheid zijn de activiteiten van de OVF op datum opgenomen tussen onze eigen bijeenkomsten. De OVF vraagt aan niet-leden veelal een toegangsprijs. Wij adviseren u altijd goed te kennen te geven dat u komt als lid van de NGV!

Datum donderdag 15 april 2010 **De Brug**
Tijd 20.00 tot 22.00 uur – Afdelingsledenvergadering met aansluitend een lezing
Onderwerp Gens Nostra voor en door de leden
Inleider drs. Cor de Graaf, redactielid van Gens Nostra

De agenda voor deze afdelingsledenvergadering en het verslag van de vorige zijn te vinden op internet: <http://amersfoorteo.ngv.nl>.

De stukken liggen vóór aanvang van de vergadering eveneens ter inzage. Meerdere exemplaren hiervan zijn beschikbaar. De afdelingsledenvergadering wordt gehouden voorafgaande aan de Algemene Vergadering van de NGV op zaterdag 24 april aanstaande in Utrecht, waar onze afdelingsafgevaardigde en/of plaatsvervangend afdelingsafgevaardigde onze afdeling zal/zullen vertegenwoordigen. Agendapunten van en eventueel stemgedrag tijdens de Algemene Vergadering van de NGV zullen worden voorbesproken en besloten in de afdelingsledenvergadering. Na een korte pauze volgt een lezing.

Tienmaal per jaar valt Gens Nostra bij elk NGV-lid op de deurmat. Een jaargang omvat meer dan 700 pagina's met één of meer specials. Gens Nostra ontstaat niet vanzelf, maar is het werk van een team van redacteuren, vormgevers, zettters, drukkers en een eindredacteur. Grotendeels vrijwilligers die zich elke maand weer willen inzetten om een mooi blad maken. Zij bepalen samen wat er in het blad komt. Of toch niet?

Niet helemaal, want zij zijn afhankelijk van de leden. Het is immers een blad voor en door de leden. Het zijn de leden die door de keuze wel of niet iets in te sturen, bepalen of iets wordt aangeboden. Uiteraard maakt de redactie een keuze uit de ingezonden stukken. Daarbij wordt niet gekeken naar de herkomst van de auteur, of het wel of geen bekende auteur is (iemand moet een keer een eerste artikel publiceren), ook niet naar de lengte van een artikel of naar de regio waar het verhaal zich afspeelt.

Toch hoor je wel eens dat over of uit een bepaalde regio nooit iets wordt gepubliceerd. Is dat een terecht verwijt richting redactie of kaatsen we hier de bal terug: wat zou de redactie moeten plaatsen wanneer er niets is aangeboden? Men zou zich kunnen afvragen of de mensen uit bepaalde regio's misschien wat meer bescheiden van aard zijn. Of zijn er andere redenen?

Hoe dan ook, de redactie zou graag zien dat er geen uitzonderingen zijn op 'Gens Nostra voor en door leden'. Vandaar de titel van deze lezing.

De spreker zal zijn gehoor nadrukkelijk uitnodigen bijdragen te leveren en aan de hand van voorbeelden en met suggesties proberen drempelvrees – zo die al bestaat – weg te nemen. In zijn betoog zal de spreker proberen een antwoord op bovenstaande vragen over Gens Nostra te geven.

Aan de hand van een visuele presentatie zal meer duidelijk worden over de werkwijze van de redactie, het samenspel met auteurs en het technisch proces tot het moment dat u rond het midden van de maand uw lijfblad weer onder ogen krijgt.

Datum donderdag 22 april 2010 **RCE**
Aanvang 18.00 uur – inloop met een hapje en een drankje
19.30 uur – aanvang officiële programma
Plaats Gebouw van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE),

Smallegpad 5, 3811 MG Amersfoort

Onderwerp Ontmoeting tussen de boekwetenschap en de archeologie
Inleider dhr. dr. J.A. Brongers

De OVF heeft de tweejaarlijkse Brongerslezing ingesteld. Dit jaar wordt deze voor de eerste keer gehouden. Deze is ingesteld ter gelegenheid van de benoeming tot erelid van dr. J.A. Brongers. Spreker is het erelid zelf. De heer Brongers vertelt ons over twee vakgebieden die zijn bijzondere belangstelling genieten: de archeologie en de boekwetenschap.

Kosten voor niet-leden van de OVF € 15,-. Aanmelden voor de lezing onder vermelding van uw naam, adres en woonplaats via: brongerslezing@historisch-amersfoort.nl met als onderwerp Aanmelding Brongerslezing.

Datum	dinsdag 18 mei 2010	De Brug
Tijd	van 20.00 tot 22.00 uur	
Onderwerp	De notariële verklaring als bron voor genealogisch onderzoek	
Inleider	dhr. W. (Wim) Heersink	

De notaris is tegenwoordig vooral bekend als de professionele juridische specialist, waar gewone burgers in de regel nauwelijks meer mee te maken hebben, behalve misschien voor een hypotheek of testament. Het is bijna niet meer voor te stellen dat de oorsprong van de professie is gelegen in de schrijver die op dorpspleinen brieven en teksten schreef ten behoeve van zijn ongeletterde dorpsgenoten. De professie ontwikkelde zich vervolgens via een kerkelijke taakuitoefening tot het juridisch specialisme zoals wij het tegenwoordig kennen.

De oudste notariële documenten in de Nederlanden dateren uit de 2e helft van de 13e eeuw. In deze tijd fungeerde de kerk zowel als opdrachtgever, opdrachtnemer en bewaarplaats van de notariële akten. In de 16e eeuw kwam de omslag naar een publieke functie. In de loop van de tijd nam het juridisch gehalte van de notariële akten toe. De waarde van de notariële functie is gelegen in de door de notaris gegarandeerde betrouwbaarheid en authenticiteit. Behalve door notarissen zelf werden deze unieke kernwaarden beschermd door de gewestelijke en plaatselijke overheden met hun toezicht op het publieke notariaat. Het doel was vooral het beperken van het aantal notarissen en hun taken. De wetgeving concentreerde zich op de persoon van de notaris, diens kantoor en de vorm van akten en protocollen.

Een bijzondere, ook voor genealogen interessante akte is de notariële getuigenverklaring of attestatie. Deze akte is bedoeld om in rechte tot bewijs te dienen van feiten en omstandigheden. In de zeventiende en achttiende eeuw maakte de attestatie ongeveer 10% van de productie van een gemiddeld notariskantoor uit. Derhalve een in kwantitatief opzicht belangrijke akte. Ook inhoudelijk is deze akte bijzonder te noemen, omdat zij over alle aspecten van het leven kon gaan, van diefstal en ruzies tot opmerkelijke gebeurtenissen en zelfdoding. Bovendien handelde het vaak over het doen en laten van gewone mensen, van wie door de bank genomen vaak weinig informatie bewaard is gebleven. De bijzondere informatierijkdom maakt de attestatie van historische waarde en tot een rijke bron voor genealogen.

Wim Heersink heeft onderzoek gedaan naar conflictregelingen in de achttiende eeuw in Amsterdam en het huidige Noord-Holland. In zijn lezing gaat hij in op de betekenis van de attestatie voor tijdgenoten, historici en genealogen.

Datum dinsdag 25 mei 2010 **De Zonnehof**
Aanvang 20.00 uur
Plaats De Zonnehof, Zonnehof 8, 3811 ND Amersfoort
Onderwerp Lezing OVF-standbeelden, naar aanleiding van onthulling standbeeld Johan van Oldenbarnevelt
Inleiders Bart Wiekart en Gerard Raven

Bart Wiekart zal spreken over de oprichting van standbeelden van Johan van Oldenbarnevelt in Nederland en Gerard Raven over de Van Oldenbarnevelt-verzameling in Museum Flehite. Kosten voor niet-leden van de OVF € 3,50. Voor verdere informatie raadpleeg de website van OVF via: <http://www.historisch-amersfoort.nl>.

Datum zaterdag 12 juni 2010
Onderwerp OVF-excursie naar landgoed Huis Singraven in Denekamp
Tijden Vertrek 08.30 uur per touringcar
Opstapplaats De Zonnehof in Amersfoort
Aankomst uit Denekamp circa 17.15 uur De Zonnehof in Amersfoort

Huis Singraven in Denekamp is alleen voor groepen en op afspraak te bezichtigen. Dit eeuwenoude landgoed ligt te midden van de mooie natuur van noordoost Twente. De prachtige stijlkamers herbergen een unieke verzameling meubelen, schilderijen, zilver, keramiek en wandtapijten die de laatste eigenaar Willem Frederik Jan Laan (1891-1966) bijeenbracht. Bijzonder is dat aan het aristocratische maar tegelijk huiselijke interieur niets veranderd is. Na aankomst koffie met gebak, dan een rondleiding door het kasteel gevolgd door een lunch. 's Middags kunt u gebruik maken van een rondleiding door het Arboretum of het park (tegen betaling ter plaatse van € 3,-) of op eigen gelegenheid wandelen.

Kosten: OVF-leden € 42,-. Introducés € 47,-. Aanmelden voor 30 april via: excursie@historisch-amersfoort.nl.

De excursie gaat alleen door bij voldoende deelname (minimaal 35 personen). Uw deelname is definitief na ontvangst van betaling op gironummer 3795666, Oudheidkundige Vereniging Flehite onder vermelding van: excursie.

Datum dinsdag 22 juni 2010 **De Observant**
Aanvang 19.00 uur
Plaats De Observant, Stadhuisplein 7, 3811 LM Amersfoort
Onderwerp Rondleiding langs monumenten
Door Jojanneke Clarijs en Yvo Meihuizen

De rondleiding van ongeveer 1,5 uur start bij de Observant en eindigt bij de OLV-toren. Het maximum aantal deelnemers is 20 personen. De wandeling gaat langs een aantal panden uit de wandelroute die vorige zomer in de Kroniek heeft gestaan. Bij de panden zal uitgebreid verteld worden over de overwegingen die bij de restauratie een rol hebben gespeeld, de reconstructie en het hergebruik. De wandelroute voert langs bekende en minder bekende gebouwen in de binnenstad. Kosten voor niet-leden van de OVF € 3,50. Aanmelden via: clarijs@jojannekeclarijs.nl onder vermelding van 'Rondleiding 22-06-2010', aantal deelnemers en uw naam, adres en woonplaats.

U kunt de wandelroute downloaden via: <http://www.jojannekeclarijs.nl/nieuws.htm>.

Datum zaterdag 18 september 2010 **De Brug**
Tijd 14.00 tot 16.00 uur
Onderwerp Genealogische contactmiddag, met diverse presentaties
Standhouders NGV Verenigingscentrum, Genealogie Interessegroep van de HCC,
NGV afdeling Amersfoort en Omstreken

Op deze contactmiddag zullen onze afdeling en verschillende diensten van de vereniging vertegenwoordigd zijn. Zo komen er medewerkers van het Verenigingscentrum met hun pc's met daarop diverse zoekbestanden zoals een geautomatiseerde catalogus die een goede ingang geeft op de aldaar aanwezige (meer dan 15.000) boeken met onderwerpen variërend van genealogieën tot kadastrale atlanten, van streekgeschiedenis tot encyclopedie en van kwartierstaat tot archiefinventaris. Ook is er een index op naam van circa 2500 boeken met kwartierstaten en genealogieën, ruim 550.000 overlijdensadvertenties en meer dan een half miljoen bidprentjes. Verder is er een toegang op de omvangrijke zegelcollectie. Ruim 2.700 zegels zijn digitaal toegankelijk en kunnen op het scherm worden bekeken. De index op een deel van de heraldische boeken en tijdschriften is afgelopen jaar uitgebreid. Men kan nu niet alleen zoeken op naam, maar ook op wapenbeschrijving en bijzonderheden.

En natuurlijk moeten we niet vergeten de catalogus van de periodieken en tijdschriften met circa 1900 titels te noemen. De digitalisering hiervan is nog steeds in volle gang zodat mogelijk al deels gezocht kan worden in de korte samenvattingen. Wel kunt u in dit bestand zoeken op naam, plaats, onderwerp en auteur. Uiteraard worden op deze dag de waardevolle 'kiezerslijsten' (adresboeken met de namen, adressen, geboortedata en -plaatsen van alle kiezers uit Amsterdam, Den Haag en Utrecht) meegenomen. Van de voornoemde digitale bestanden kunnen voor de belangstellenden kopieën worden gemaakt.

Omdat – het is hiervoor al aangegeven – de digitale ontwikkelingen binnen het Verenigingscentrum in volle gang zijn, is het op dit moment moeilijk aan te geven wat wij u allemaal kunnen bieden. De hier gepresenteerde omschrijving hoeft daarom zeker niet volledig te zijn. Reden voor u om ook even bij ons Verenigingscentrum langs te komen.

In verband met een steeds verdergaande samenwerking tussen de NGV en de HCC wordt nu ook een stand bemand door twee bestuursleden van HCC!genealogie IG (Hobby Computer Club). Zij kunnen u informeren over de meest gangbare genealogische computerprogramma's en u behulpzaam zijn bij het publiceren van uw genealogische gegevens.

Van onze afdeling Amersfoort en Omstreken vindt u informatiestands van de PR (Public Relations), bemand door Joke Sickmann, en van onze webmaster (beheerder van de afdelingswebsite) Jan Roggenkamp. Voorts zal een stand worden ingericht met een kleine selectie uit de afdelingsbibliotheek. Uit de bibliotheek kunnen gratis boeken worden geleend door onze leden. Voor de bibliotheekcatalogus en de uitleencondities verwijzen wij u naar de afdelingswebsite: <http://amersfoorteo.ngv.nl/index.html>.

De overige afdelingsbestuurders zullen u, voor zover aanwezig, gaarne te woord staan.

Heeft u problemen van genealogische aard, breng dan uw eigen gegevens mee. Door het uitwisselen van ervaringen komt u dicht bij het doel een complete genealogie op te bouwen. Indien u zelf ruimte nodig heeft om uw gegevens wat uitgebreider te exposeren, laat dat even weten via de voorzitter (zie colofon) en we proberen ruimte voor u te reserveren.

Agenda van de bijeenkomsten van hcc!genealogie, werkgroep Amersfoort

Elke derde maandag van de maand in het Meridiaan College, vestiging 't Hooghe Landt, Trompetstraat 1, 3822 CK Amersfoort. Openingstijden: van 19.30 tot 22.30 uur.

Er zijn afzonderlijke werkplekken ingedeeld voor genealogie, film/video, foto/scanner, software, Linux, services, internetcafé, pilotentraining (Flight Simulator) en een leestafel.

Voor meer informatie verwijzen wij naar de HCC-website: <http://amersfoort.hcc-utrecht.nl>

Ledenbestand

We verwelkomen de volgende nieuwe leden in onze afdeling. Wij hopen hen ook op onze bijeenkomsten te ontmoeten.

Dhr. H.P. Bos	Soest
Dhr. T. Bosma	Simpelveld
Dhr. H.A.F. Colenbrander	Amersfoort
Dhr. L. van Frankenhuijsen	Nijkerk
Dhr. J.A. Groen	Huis ter Heide
Dhr. P.M. van Kempen	Laren
Dhr. H.R. Kuus	Leusden
Dhr. A. van Loevezijn	Olburgen
Dhr. ir. M. van Loon	Amerongen
Dhr. G.F. Luckerhof	Woudenberg
Mw. C.J.G.M. Nieuwesteeg-de Jong	Baarn
Mw. W.E. Polman-Lensink	Soesterberg
Dhr. G. Smit	Hoevelaken
Dhr. R. Veldman	Maarn
Dhr. P.J.R. Vermaat	Ede
Mw. I.M. Veugelers-Bels	Woudenberg
Lid overgekomen uit andere afdeling:	
Dhr. W.A.J. Ossendrijver	Emmeloord

Van uw voorzitter

door Willem van Maren

Dit jaar zijn we voor onze afdelingsbijeenkomsten verhuisd naar het centrum De Brug aan de Schuilenburgerweg in Amersfoort. Het ziet er naar uit dat we hiermee een goede stap hebben gezet. De bezoekersaantallen zijn wat groter geworden dan voorheen in Leusden. De Brug is bovendien beter bereikbaar via openbaar vervoer.

In februari hadden we samen met de Vereniging Veluwe Geslachten een avond waar de details van het genetisch onderzoek werden uitgelegd. Elders in dit blad leest u hier meer over. Het was geen gemakkelijk onderwerp, maar de belangstelling was groot. Het DNA-onderzoek kan in sommige gevallen een belangrijke aanvulling leveren op het gewone genealogische onderzoek. Vragen waarvan we tien jaar geleden nog dachten dat ze voor eeuwig onbeantwoord zouden blijven kunnen nu soms toch worden opgelost. De spreker gaf voorbeelden van enkele opvallende successen. DNA-onderzoek is niet gratis. Als u onzekere familiebanden heeft die via gewoon archiefonderzoek niet verhelderd kunnen worden dan moet u eens overwegen of deze nieuwe techniek voor u nuttig kan zijn. Wij zullen u graag adviseren.

Tijdschriften

door Willem van Maren

Het blad Ons Genealogisch Erfgoed is zeventien jaar lang uitgegeven en dikwijls ook voor een groot deel gevuld door de heer Lups. Het blad werd uitgegeven in samenwerking met de Genealogische Vereniging Prometheus in Delft. Het was een gemakkelijk leesbaar tijdschrift met zowel genealogische als historische artikelen. Voor de heer Lups begonnen de jaren te tellen. Vorig jaar werd zijn uitgeverij bovendien door een brand getroffen en dat heeft hem veel ongemak bezorgd. Met ingang van dit jaar heeft de heer Dick Kranen uit Ede de uitgave van het blad overgenomen. Dit zal de continuïteit van het tijdschrift ten goede komen. Het tijdschrift heeft een nieuwe naam gekregen (Erfgoed) en ook een andere omslag en een ander formaat. Het blad verschijnt zes keer per jaar en een jaarabonnement kost € 15,-. Kijkt u eens op www.erfgoedinfo.nl (website nog niet helemaal gereed) en op www.onserfgoed.com.

De voorganger van Erfgoed was altijd interessant en in het blad konden vaak nuttige nieuwtjes op genealogisch gebied gevonden worden. We vertrouwen erop dat de heer Kranen dit zal weten voort te zetten. Wij wensen hem veel succes.

Het tijdschrift Erfgoed is opgenomen in onze afdelingsbibliotheek.

De sprekende familiegeschiedenis

Lezing op 16 januari 2010 door dhr. Hans Bauer

Henk Bousema doet verslag

Op deze zaterdagmiddag kon de heer Bauer voor een volle zaal belangstellenden zeer boeiend iets vertellen over zijn dertigjarig genealogisch onderzoek. Waar veel genealogen stoppen met het zoeken naar primaire gegevens, zoals DTB, en secundaire gegevens, zoals notariële aktes, gaat de heer Bauer dieper graven. Hij noemt dit het gebruiken van de tertiaire bronnen. Hieronder verstaat hij het zoeken naar sporen uit het verleden zoals huizen, boerderijen, meubels, foto's of afbeeldingen enzovoorts. Aan de hand van drie stamreeksen werd dit duidelijk gemaakt.

De stamreeks van het geslacht Bauer

De nummer 1 uit deze stamreeks is Jörg Bauer die leefde van 1570 tot 1638 en afkomstig was uit het dorpje Kolbsheim, slechts 18 km vanaf Straatsburg in de Elzas. Een van zijn nakomelingen was Johan George Bauer (1735-1799), een wijnkopersknecht uit Straatsburg die naar Den Haag in Holland vertrok. De spreker ging op zoek naar de akte van admittie van deze emigrant uit Straatsburg en vroeg hulp bij de plaatselijke historische vereniging. Daar kon men hem aanvankelijk niet helpen, maar wie schetst zijn verbazing toen enkele jaren later deze akte toch aan hem werd toegezonden. Dat het zo lang had geduurd was te wijten aan het feit dat de naam als Pauer was gespeld.

Op zijn speurtocht naar Bauers in de Nederlanden schreef Hans elk adres dat hij in het telefoonboek kon vinden aan en vroeg om inlichtingen. Via deze veeleisende methode kwam hij in contact met een oude dame die in het bezit was van een fotoalbum met zeer oude foto's. Een geweldige vondst. Samen met zijn dochter bezocht de spreker deze dame en tijdens dat bezoek schreef zijn dochter bij elke foto de nodige gegevens. Achterin het album schreef Hans zijn adres. Nadat de oude dame was overleden hoorde Hans niets meer. De zoon van de oude dame had een hobby en toen hij aan het opruimen sloeg gaf hij alle papieren die betrekking hadden op deze hobby aan de plaatselijke hobbyclub. Het bestuur van deze club ontdekte dat tussen deze papieren dit fotoalbum zat en toen men het adres van Hanslas vroeg men hem of hij belangstelling had. Zodoende kwam het fotoalbum toch nog bij de juiste man terecht.

De ouders van Marius Bauer, nl. George Hendrik Bauer en Maria Suzanne Verpoorten, 25 jaar getrouwd

Bij zijn speurtocht maakt de spreker dankbaar gebruik van de kennis van de leden van de plaatselijke historische verenigingen. Ook zoekt hij op begraafplaatsen. Voor de nodige historische achtergrondinformatie loopt hij regelmatig binnen bij de boekhandel De Slegte en soortgelijke zaken. Ook de boekenmarkt in Deventer kan wel eens interessante vondsten opleveren. Het werd tijd om de tweede stamreeks te bekijken.

Stamreeks Brack

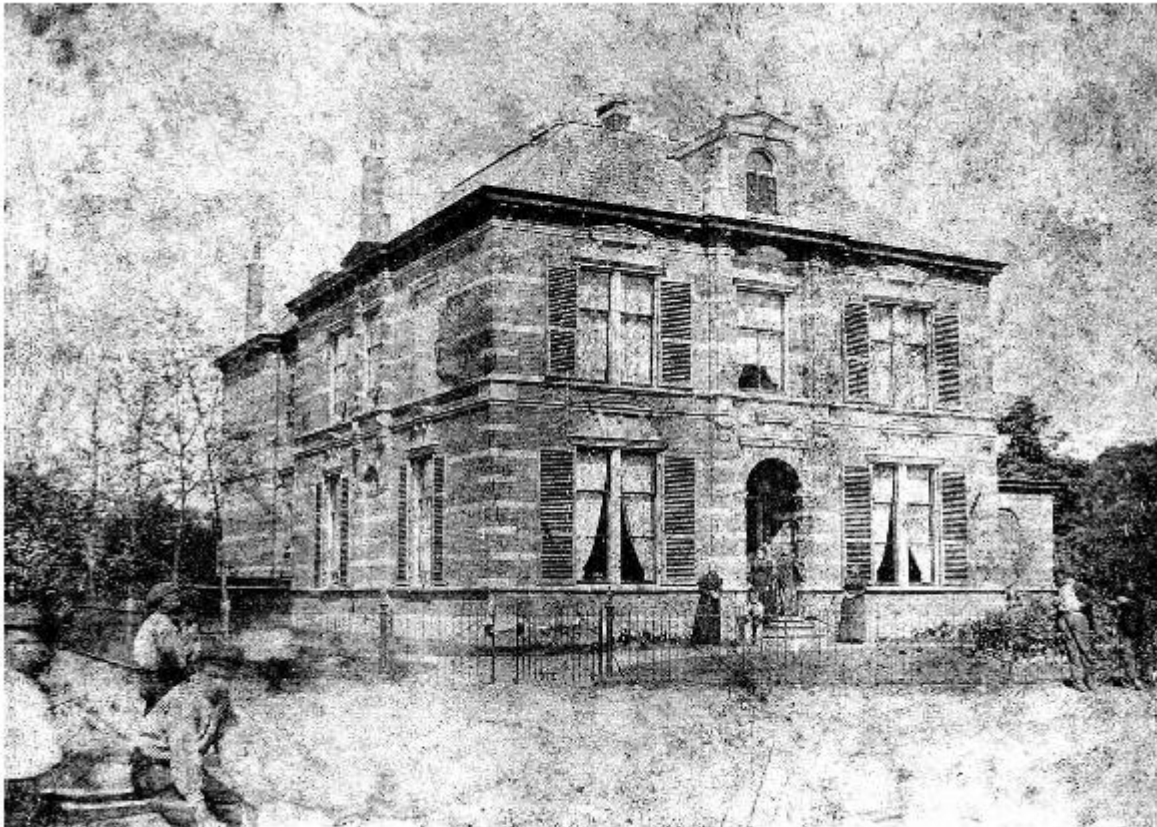
De oudste is Jan Klaasz die leefde na 1650 in de omgeving van Nieuwkoop. Diens zoon Claas Janszoon was gerechtsbode te Leydsendam. De overgrootvader van de spreker was Cornelius Brack die leefde van 1794-1877 en die zijn vader was opgevolgd als burgemeester van Reeuwijk. In het gemeentehuis van Reeuwijk hangen nog portretten van o.a. Frits Brack, die er van 1867 tot 1917 burgemeester was. De achtste generatie werd vertegenwoordigd door Kunegonda Johanna Cornelia Brack die leefde van 1901 tot 1992 en die het hiervoor genoemde fotoalbum in haar bezit had.

Stamreeks Eilbracht

Als derde stamreeks werd de familie Eilbracht aan ons voorgesteld. Hierin komt een Dirk Hendriksz Slingervoet voor (1760-1825), schout en burgemeester van Dodewaard. In het archief van Nijmegen lag een familiechroniek van dit geslacht over de periode 1691-1770 te verstoffen, totdat de spreker er de hand op kon leggen. Het was een geslacht van predikanten. Over zes generaties telde de spreker 21 mannen van wie elf predikant zijn geweest en wel voornamelijk in het Land van Maas en Waal. Als op 29 mei 2010 de Landelijke Genealogische dag in Nijmegen wordt gehouden zult u in het betreffende themanummer alles over Eilbracht kunnen lezen. Als u meer wilt weten over de levensloop van predikanten in Nederland, kunt u het beste eerst een bezoek brengen aan het bureau van de Protestantse Kerken in Nederland te Utrecht. Daar helpt men u graag op weg. In Düsseldorf is een kerkelijk archief over predikanten uit het Rijnland te raadplegen. Hier vond de spreker veel gegevens.

Spreker benadrukte dat het contact met en lidmaatschap van plaatselijke historische verenigingen veel nuttige informatie kan opleveren.

Huize Kampoort in Amersfoort circa 1910, waar ooit de familie Bauer woonde. Waar het huis stond is onbekend

Na afloop van de lezing merkte een van de aanwezigen enigszins jaloers op dat zijn voorouders tot de lagere stand hadden behoord en dat het afstammen van burgemeesters en predikanten sowieso veel bronnenmateriaal oplevert. Dat kan wel zo zijn maar je moet er wel iets voor doen.

Nadat de voorzitter een dankwoord had uitgesproken gingen velen vastbesloten naar huis om naartig hun eigen tertiaire bronnen te gaan raadplegen. Maar u moet dan wel voldoen aan de profielschets van de ware onderzoeker. U zult familiegevoel moeten hebben evenals een analytische geest, een puzzelaar zijn en verliefd op de hobby genealogie. Dan zal het waarachtig wel gaan.

Vader onbekend

Lezing op dinsdag 9 februari 2010 door dhr. mr. A.H.G. Verouden

Henk Bousema doet verslag

De roem van de spreker was hem kennelijk al vooruit gesnelde want sommige leden kwamen tot vanuit Otterloo om maar geen woord te missen. Er werden zelfs extra stoelen bijgezet. Ze werden niet teleurgesteld. Ondanks het feit dat de spreker geen enkele moderne techniek gebruikte – zoals PowerPoint – wist hij de leden met zijn zeer vaardige en rustige spreekstijl tot het einde toe te boeien.

Het onderwerp was ‘de zoektocht naar de onbekende vader’. In menige kwartierstaat duikt wel eens zo’n vader op. Er werden deze avond door hem negen gevallen besproken. Het zou te ver voeren om ze in dit korte verslag allemaal te behandelen.

1. Berend Lambertus X.

Berend was rond 1950 geboren in Rotterdam en raakte geheel ontspoord. Dat was te wijten aan een jeugdtrauma. Reeds op zevenjarige leeftijd was hij door de kinderbescherming uit huis geplaatst. Hij was ooggetuige geweest van de verkrachting van zijn tweelingzusje Gretske door zijn vader, die later in de gevangenis belandde. Geen wonder dat hij later ging zwerven en nergens rust kon vinden. Hij werd psychiatrisch patiënt. Als hij meer zou weten over zijn vader dan was er misschien kans op genezing. Een mooie opdracht voor de spreker. Eerst maar eens de persoonskaart van de inmiddels overleden moeder opgevraagd. Zij bleek twee keer te zijn getrouwd en had in totaal negen kinderen gekregen. He-las stond de naam van de vader daar niet bij. Zij was dus niet met de vader van de tweeling getrouwd geweest. Onze patiënt had opeens halfbroers en -zussen. Na drie maanden intensief speuren werd daarvan een aantal nog levenden gevonden. Maar er was nog steeds geen vader gevonden en daarom werd verder gezocht naar een eventuele grootvader via de naam Berend Lambertus geboren rond 1895. In Genlias kwam die naam voor in een van de noordelijke provincies. Een Berend Lambertus X. was in 1916 getrouwd met Gretske Y. Berend en zijn tweelingzus Gretske zullen vernoemd zijn naar deze grootouders. Op de persoonskaart van deze grootouders stonden acht kinderen waaronder twee jongens, genaamd Johannes (Joop) X. en Jan Hendrik X. Bij Johannes was veel informatie afgeplakt, waaruit de conclusie kon worden getrokken dat hij in de gevangenis had gezeten. Op deze manier was de vader van Berend en Gretske getraceerd en uit verdere gegevens bleek dat incest in de familie structureel was, waardoor Berend de seksuele afwijking van zijn vader kon uitleggen als zijnde erfelijk.

2. De jonkheer betaalde zwijggeld

Voor een collega ging dhr. Verouden de stamreeks uitzoeken. Een week voor de ondertrouw van de collega ontdekte hij dat diens grootvader onbekend was. Wel had deze de naam Willem Frederik gekregen. (naar Koning Willem I). Volgens de spreker zou de geboorteplaats daarom zeer waarschijnlijk Haarlem of Den Haag moeten zijn, omdat men in die gemeenten in goeie kringen vaak een kind naar leden van het koningshuis placht te vernoemen. Na lang zoeken werd in het gemeentearchief van Leiden de geboorteakte gevonden. Op de kopie en het microfiche was niets bijzonders te zien, maar op de originele akte stonden in de kantlijn drie letters en drie cijfers. Dat bleek een verwijzing te zijn naar een notaris in Haarlem. Protocol 1860 pagina 1, 2 en 3. Het was een belofte van een jonkheer om tot aan het jaar 1885, duizend gulden per jaar te betalen aan de moeder van Willem Frederik, zijnde een naaister.

3. Was de overbuurman de vader?

Maria Groenendijk, geboren 25 april 1799 in Rhooon (ZH), ongehuwd zijnde, wordt op 42-jarige leeftijd nog zwanger en vlucht reeds vóór de geboorte naar Schiedam waar op 3 mei 1842 een zoon genaamd Johannes Antonius wordt geboren. Vader onbekend. Het zoeken in Rhooon naar een vermoedelijke vader met de naam Johannes Antonius leverde drie treffers op. De eerste was 84 jaar. De tweede was 16 jaar en de derde was de overbuurman van 38 jaar. Te bewijzen valt het niet maar aannemelijk is het wel.

4. De vroedmeester tekende de akte

Dit is een voorbeeld van een instinker. Jan Knecht werd Nederlands-Hervormd gedoopt op 16 januari 1842 te IJsselmonde. Als moeder werd genoemd Adriana Knecht. Op Genlias werd gevonden dat haar zoon Jan was geboren op 23 december 1841. De vader bleek Simon van Leeuwen te heten. Als je nu tevreden achterover gaat leunen ben je erin gestonken. Want bij het doorbladeren van de andere geboorteaktes bleek deze Simon van Leeuwen de plaatselijke vroedmeester te zijn, die veel vaker de aangever was.

5. DNA-onderzoek bracht het bewijs

Jannigje Benschop krijgt op 15 maart 1822 een zoon. Zij geeft hem de voornaam Gerrit, naar haar overleden vader. In de akte schrijft de schout (vroedmeester), zeer ongebruikelijk en zo te zien onnodig, dat Jannigje dienstmeid is ten huize van Gijsbert van Dam. Maar de schout kende de situatie en vond het verdacht. Hij wist dat de vernoemde vader van

Jannigje reeds vijf jaar eerder was overleden en dus vermoedde hij dat deze vernoeming bedoeld was als een dwaalspoor. In dit geval werd via een DNA-onderzoek het bewijs geleverd dat Gijsbert van Dam de vader was.

6. Een meisje van dertien

Maria Hermes, een meisje van dertien jaar, baarde in 1805 een zoon en gaf hem de naam Paul Schup. In het doopboek van Zalm in de Eifel staat 'onwettig' met vermelding van de naam van de vader Matthias Schup. Toen Paul later in het huwelijk trad nam hij de achternaam van zijn moeder aan en werd ingeschreven als Paul Hermes. De reden was dat zijn moeder was verkracht. In het crimineel register stond een Schup, die tot twee jaar cel was veroordeeld wegens verkrachting van een jong meisje.

Om dit verslag beperkt te houden zullen we het hier bij laten. De voorzitter vertolkte onze dank met een klein geschenk aan de spreker en met een welgemeend applaus werd dit door ons onderstrept. Het was een gezellige en leerzame avond.

DNA en genealogie

Lezing op donderdagavond 18 februari 2010 in Barneveld door Yme Drost

Thijs van Veen doet verslag, m.m.v. Yme Drost

De NGV afdeling Amersfoort en Omstreken organiseerde deze lezing in samenwerking met de Vereniging Veluwe Geslachten. De lezing vond plaats in de raadszaal van de gemeente Barneveld. Onze voorzitter kon een volle zaal welkom heten.

DNA en genealogie een nieuwe dimensie

Adam heeft bestaan

De genealogie heeft een nieuwe dimensie gekregen. Inmiddels staat DNA-onderzoek de genealoog ten dienste om hem of haar te ondersteunen bij de reconstructie van zijn stamboom. Daarnaast is het DNA-onderzoek een middel om te controleren of de 'papieren' afstamming ook genetisch juist is. Via een bijdrage van de Studiegroep Geslachten Drost is het voor € 50,- mogelijk om deel te nemen aan een Y-DNA-onderzoek op basis van 37 markers.

Bij DNA-onderzoek moeten we twee soorten DNA onderscheiden. Het mannelijke Y-DNA en het vrouwelijke MtDNA (mitochondriaal DNA). Door middel van het Y-DNA, dat alleen mannen hebben, kan informatie worden verkregen over de genealogische mannelijke rechte lijn: zoon, vader, grootvader, overgrootvader, enzovoort. Dat kan omdat het Y-DNA bijna ongewijzigd wordt overgedragen van vader op zoon. Door middel van het MtDNA, zowel aanwezig bij mannen als vrouwen, wordt informatie verkregen over de vrouwelijke rechte lijn: zoon of dochter, moeder, grootmoeder, overgrootmoeder, enzovoort. Mannen kunnen dus door middel van hun eigen DNA, zowel de rechte lijnen van hun vader als moeder onderzoeken. Vrouwen kunnen door middel van hun eigen DNA alleen de rechte vrouwelijke stamboomlijn onderzoeken. Dat is teleurstellend voor veel vrouwen, maar het is helaas niet anders. Als vrouwen toch DNA-onderzoek willen doen naar hun afstamming in de mannelijke rechte lijn, dan kan dat via een omweg, door het inroepen van de hulp van hun genetische vader of broer. Vaak zijn zij bereid voor hun dochter of zus wat wangsljm af te staan. Wellicht is het daarnaast voor enkelen een troost te constateren dat alle mannen, vanwege de aanwezigheid van MtDNA, dus eigenlijk 'gemuteerde' vrouwen zijn.

Inmiddels heeft een groep van twintig naamdragers Drost, verdeeld over elf verschillende takken Drost, aan het DNA-onderzoek van de studiegroep deelgenomen. Niet kon worden aangetoond dat er enige genetische verwantschap was tussen de verschillende takken Drost in een genealogisch 'kort' tijdvak. Voor de genealogen geeft dat overigens ook duidelijkheid. Bij hun onderzoek kunnen ze thans beter inschatten wat de kans is om nog enige 'papieren' verwantschap met andere bekende takken te vinden. Dat laatste moet wel met enige voorzichtigheid gesteld worden. Niet zeker is of de onderzochte personen, ondanks hun 'papieren' afstamming, ook daadwerkelijk een genetische afstamming zijn van hun oudst bekende stamvader Drost. Daarvoor zijn eigenlijk twee, liever nog drie personen per afzonderlijke tak nodig met de grootst mogelijke afstand qua generaties. Immers, hoe meer DNA-uitslagen in een bepaalde tak overeenkomen, hoe meer zekerheid dat geeft over de betrouwbaarheid van de papieren afstamming en de bij die tak behorende haplogroep. Zolang overspel en andere oorzaken van buitenechtelijke kinderen nog voorkomen, zal men immers voorzichtig moeten zijn met het trekken van te snelle en definitieve conclusies.

Uit het onderzoek is gebleken dat in één tak twee onderzochte personen, ondanks hun ‘papieren’ verwantschap, genetisch niet afstammen van hun – op papier – oudst bekende voorvader. Dat leidt natuurlijk tot enige verwarring. Door meer deelnemers van die tak te onderzoeken, kan zeer waarschijnlijk exact worden vastgesteld waar de genetische breuk precies zit en wie nu de echte genetische Drost is. Mogelijk is in die tak de oorzaak te vinden in het huwelijk van een Drost met een wel zeer hoogzwangere vrouw in het begin van de 19^e eeuw. Maar het blijft voorlopig een hypothese.

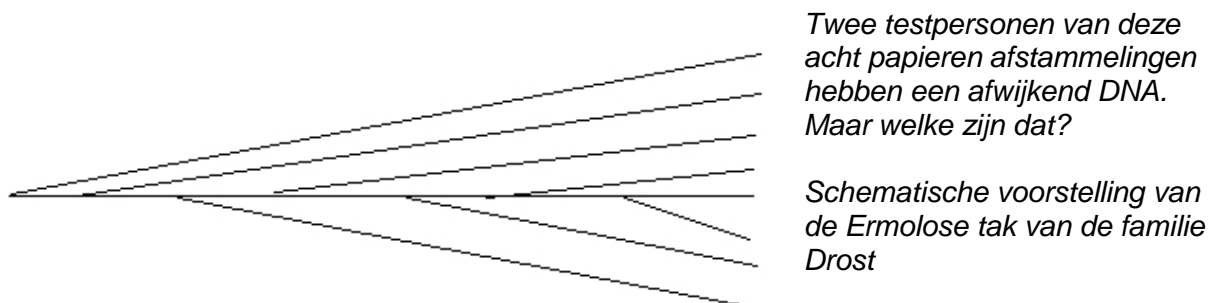
Bij de verschillende takken ziet men over het algemeen wat kleine veranderingen in de STR's van het Y-DNA. STR staat voor Short Tandem Repeats. STR's zijn kleine stukjes DNA. Van de deelnemers aan het DNA-project zijn 37 STR's (ook wel markers) onderzocht. Een voorbeeld van een STR is DYS393. Van elke STR is vervolgens bepaald hoe vaak een specifiek ‘blokje’ van nucleotiden (DNA-bouwstenen) wordt herhaald, oftewel het aantal ‘Repeats’. Stel een STR ziet er als volgt uit: ACCT GCCT AGCT AGCT AGCT CCGT. We zien in het voorbeeld dat de combinatie AGCT, het ‘blokje’ nucleotiden, drie maal voorkomt. We noteren dan voor het STR het getal 3. Een dergelijke lengtevariant noemen we een ‘allel’. Als dit voorbeeld kenmerkend was voor DYS393 van een bepaalde persoon, dan zeggen we dat die persoon een allel van 3 had voor DYS393, oftewel DYS393 = 3.

Alle STR's samen vormen een bepaald haplotype. Op basis van het haplotype wordt de haplogroep bepaald. Voor de persoon met het hiervoor vermelde kitnummer is op deze wijze de haplogroep geduid als I1. Die bepaling is vrij nauwkeurig. Willen we echter met zekerheid de haplogroep weten, nog liever de sub-haplogroep, zoals gedaan voor de kitnummers 127873 en 135543, respectievelijk haplogroep I1d en R1b1b2a1a4, dan is een aanvullend onderzoek nodig. Bij dat onderzoek wordt gekeken naar SNP's (Single Nucleotide Polymorphisms). Gekeken wordt dan naar voor een haplogroep unieke SNP's. Een SNP kenmerkt zich door de wijziging van een nucleotide. Bijvoorbeeld: ACCT GCCT AGCT AGCT AGCT CCGT wijzigt in: CCCT GCCT AGCT AGCT AGCT CCGT. Zoals je in het voorbeeld kunt zien, is de eerste nucleotide A gemuteerd in een C. Ook kan de wijziging in een SNP bestaan uit de toevoeging van een nucleotide of het verdwijnen van een nucleotide.

Terug naar de STR's. We vergelijken dus de allellen van de verschillende STR's om te zien of geteste personen, in een te overzien genealogisch tijdvak, familie van elkaar zijn. Daarbij kan het dus in een tak voorkomen dat er door een mutatie een extra blokje nucleotiden (in ons voorbeeld AGCT) ontstaat of spontaan is verdwenen. De allel wordt dan respectievelijk groter of kleiner. Als dat te vaak bij een vergelijking tussen personen voorkomt, nemen we aan dat er geen familieband is.

Hoewel het Y-DNA in principe ongewijzigd van vader op zoon overgaat, vindt er dus zo nu en dan ergens in het DNA een spontane mutatie plaats. Binnen de tak Veenendaal vinden we bij maar liefst zes markers (STR's) mutaties. De onderscheiden mutaties zijn overigens niet groter dan 1. Dit lijken – voorzichtig geconcludeerd – spontane mutaties te zijn binnen dezelfde familie. Van DYS456, DYS576, DYS570, CDY-a en CDY-b is bekend dat ze sneller muteren dan gemiddeld. Ze zijn daarom, evenals andere snel muterende markers, gearceerd. Nader DNA-onderzoek van meer afstammelingen van de tak Veenendaal wordt geadviseerd om meer zekerheid te krijgen.

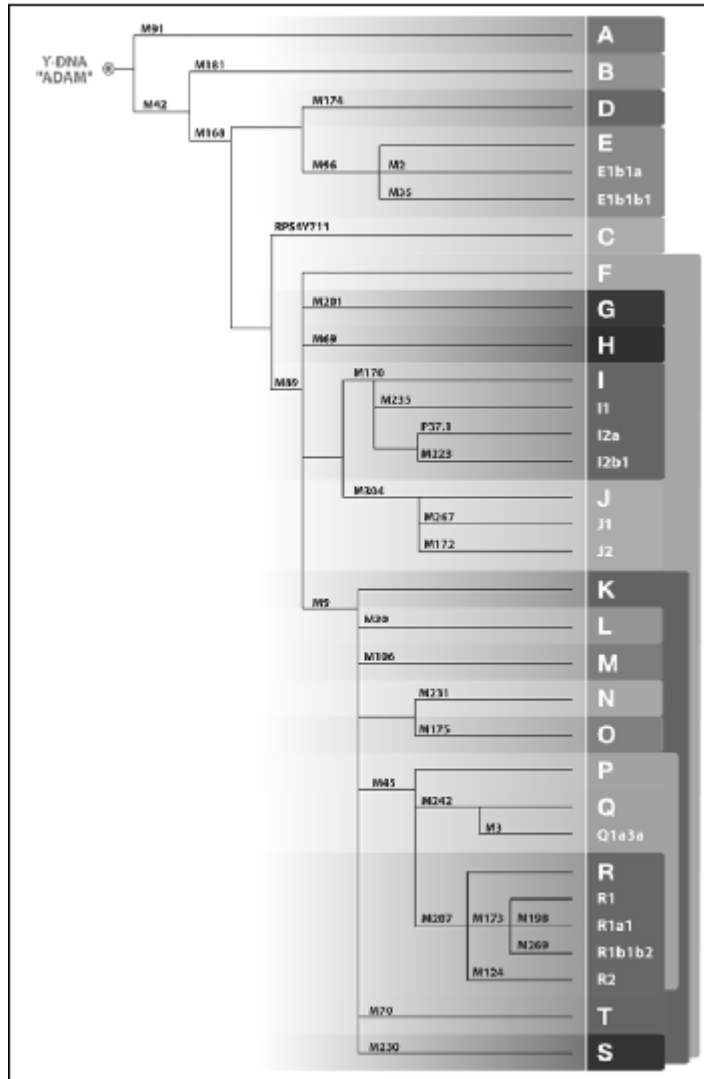
Bij de tak Ermelo zien we wel erg veel en daarnaast grote verschillen in de allellen bij meerdere STR's. Ook de haplogroepen van de twee testpersonen van de tak Ermelo komen niet overeen. Zeker is dan ook dat zij genetisch niet dezelfde stamvader Drost kunnen hebben. Door middel van DNA-onderzoek kan overigens exact worden vastgesteld waar de ‘breuk’ zit. Onderstaande tekening is een sterk vereenvoudigd overzicht van een stamboom. In elke generatie zien we in de tekening een unieke afsplitsing. De tekening geeft 8 generaties weer. Uiterst links in de tekening vertegenwoordigt de oudste persoon in de (8^e) generatie. Rechts in de tekening zien we de acht personen die in het heden leven. Als alle acht personen hun DNA laten testen, kan worden vastgesteld of hun DNA afwijkend is en tot welke generatie dat te herleiden is. Als de deelnemers van Ermelo dus willen vaststellen wie van hen de echte genetische afstamming is van de oudst bekende Drost en in welke generatie het verschil is opgetreden, zullen ze dus op zoek moeten naar andere deelnemers van hun tak voor een DNA-test. Wie van de tak Ermelo meldt zich spontaan om mee te helpen deze puzzel op te lossen?

Een haplogroep is de hoofdgroep waarin verschillende mensen worden onderverdeeld op basis van overeenkomsten in hun Y-DNA. Het onderzoek van de studiegroep geeft drie verschillende hoofdhaplogroepen weer: I, J en R. Ongeveer de helft van de onderzochte takken behoort tot haplogroep I1*, ook wel de Noordelijke haplogroep genoemd. Deze haplogroep komt relatief veel voor in Scandinavië. De andere helft behoort tot haplogroep R1b1b2*: ook wel de West-Europese haplogroep genoemd. Eén deelnemer bezit haplogroep J2: de Zuid-Europese haplogroep. Daarnaast heeft één deelnemer haplogroep I2b. Deze haplogroep komt relatief veel voor in de Balkan.

Twee testpersonen hebben hun haplogroep nader laten onderzoeken. Deze haplogroepen (I1d en R1b1b2a1a4) zijn gearceerd. De kans lijkt groot dat de meeste personen die in haplogroep I1 zitten, behoren tot haplogroep (thans genaamd) I1d. Nader onderzoek kan dit bevestigen. Geadviseerd wordt met dit – eventueel gewenste nadere – onderzoek te wachten tot het nieuwe wetenschappelijk onderzoek naar haplogroep I is afgerond. De resultaten daarvan worden nog dit najaar verwacht.

Velen zullen zich afvragen wat nu al die cijfers en letters, die een haplogroep aanduiden, betekenen. De hoofdgroepen zijn overigens verdeeld van A t/m T. We zullen het illustreren met haplogroep R. Haplogroep R is onderverdeeld in de subgroepen R1 en R2. R1 is weer verder onderverdeeld in R1a en R1b. En volgens deze systematiek vindt dan een verdere onderverdeling plaats: R1a1 en R1a2, enzovoort. Verder geldt nog: hoe meer letters en cijfers achter de eerste haplogroepletter, des te meer subgroepen zijn er van die haplogroep bekend. Om te zien of de verschillende testpersonen familie van elkaar zijn, is de genetische afstand een hulpmiddel. De genetische afstand wordt (hoofdzakelijk) verkregen door de getalverschillen tussen de allelen van de respectievelijke markers bij elkaar op te tellen. Hoe groter de genetische afstand, hoe kleiner de kans dat men in een genealogisch (kort) tijdvak familie van elkaar is. De genetische afstand tussen de verschillende takken is verwerkt in de tabel hiernaast. Uitgaande van een bepaalde mutatiesnelheid van de verschillende markers, gecombineerd met de genetische afstand, kunnen we via een wiskundige (hypothetische) formule de kans berekenen of twee mensen familie van elkaar zijn. Deze kans, bepaald voor de 20^e generatie, is uitgedrukt in een percentage. De mutatiesnelheid is een hypothese die in de toekomst ongetwijfeld bijgesteld zal worden. Naar het zich thans laat aanzien, is de mutatiesnelheid groter dan thans wordt aangenomen. Als dat zo is, wordt de kans dat men in de 20^e generatie familie van elkaar is feitelijk groter.

Uitgaande van een bepaalde mutatiesnelheid van de verschillende markers, gecombineerd met de genetische afstand, kunnen we via een wiskundige (hypothetische) formule de kans berekenen of twee mensen familie van elkaar zijn. Deze kans, bepaald voor de 20^e generatie, is uitgedrukt in een percentage. De mutatiesnelheid is een hypothese die in de toekomst ongetwijfeld bijgesteld zal worden. Naar het zich thans laat aanzien, is de mutatiesnelheid groter dan thans wordt aangenomen. Als dat zo is, wordt de kans dat men in de 20e generatie familie van elkaar is feitelijk groter.

Ondanks alles blijken we genetisch allemaal familie van elkaar te zijn. Alle mensen die aan een DNA-test hebben meegedaan, ongeacht het land van herkomst, stammen zonder enige twijfel genetisch af van één man: de genetische Adam genaamd. Aangenomen wordt dat deze man, op basis van een aangenomen mutatiesnelheid van de diverse markers in het Y-DNA, ongeveer 80.000 jaar geleden geleefd heeft. Maar als de mutatiesnelheid van het Y-DNA groter is dan thans wordt aangenomen, zal ook die periode korter worden. Dat roept dan bij sommigen de vraag op of we dan toch allemaal van de Bijbelse Adam afstammen. Die vraag laat zich vanuit DNA-oogpunt wetenschappelijk niet beantwoorden. En hoe past de theorie van Darwin in het geheel? Ook dat antwoord laat (nog) op zich wachten.

Duidelijk is dat de genetische genealogie nog in de kinderschoenen staat. Wie weet wat het ons nog allemaal zal brengen. We houden u in ieder geval op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen. Als u zelf nog wilt deelnemen aan het DNA-onderzoek, dan kunt u zich melden via y.drost@home.nl.

Albert Veldhuis, de voorzitter van de Vereniging Veluwe Geslachten, bedankte aan het eind de spreker voor de boeiende lezing.

Uit de Werkgroep Notariële Aktes door Anje G. Bousema-Valkema

Tot grootmaking van het Weledele geslacht Van Lynden

Notaris Johan van Ingen AT 002a004, folio 77v-78 d.d. 12-6-1643

Compareert voor de notaris de Weledele Gestrenghe Jr. Anthonis van Lynden, heere van Sinderen, brieve van octroy hof van Utrecht d.d. 11-10-1641. Hij legateert ten eersten aan de Weledele Gestrenghe Jr. Jaspas van Lynden, Heere van Mijnden [bij Loenen U.] Loosdrecht, Hoevelaken, Geresteijn, sijne weledele broeder, tot grootmakinge van sijne weledele geslacht, ende als jegenwoordige besitter van den huuse van Geresteijn, sijns testateurs erff genaempt Seldert gelegen bij Scharpenzeel, als oock sijn testateurs erff Wagensvelt, beijde gelegen in de ambte van Renswoude, hem testateur soo door coop, als erfenis aengecomen, off bij sijns weledele broeders afsterven vóór hem testateur, den besitter van de huuse Geresteijn alsdan ten tijde van sijns testateurs afsterven wesende, ende dit alles indien de testateur sonder echte kynd of kynderen nae te laten quame te overlijden. Maer soo verre de testateur echte kyndt of kynderen verwect naeliete ende de heere van Geresteijn ijet hadde gepoot of getimmert op de voorscreven erven, dat daarvan restitutie sal worden gedaen metten interesse tegens vijff ten hondert. Verder legateerde den testateur noch aen sijne broeder den Heere van Mijnden off desselfs olste soon alle sijns testateurs silverwerck. Getuigen David Verhouwel, scholt van Hoevelaken, Reijnier van Ingen, mede-notaris en Peter Jacobzoon, timmerman.

Leenroerige landerijen Lichtenberch, Scherpenzeel, Geresteijn

Idem folio 67, d.d. 20-12-1642

Vrouwe Petronella van Hell, weduwe van Jr. Johan Jurriaen van Polmtz [Polmten?] machtigt Rijck Lubberts Vlugh, secretaris te Woudenberg, om uit haar naam te compareren voor de respectieve leenheren daeronder die navolgende landerijen leenroerich sijn en voor deselve te transporteren ten behoeve van de Weledele Manhaften Thomas van Staekenbroeck, generael-luitenant van de Cavallerije ten dienste van de geunieerde Provinciën, gouverneur van de stad Grave, en zijn erfgenamen, zestien margen lants gelegen onder Lichtenberch leenroerig aan de Ed. Mog. Heeren Staten 's lands van Utrecht, twee margen lants leenroerig aan de huuse van Geresteijn, twee margen lants leenroerig aan de huuse van Scherpenzeel, beyde deselve laatste parthijen mede onder de huuse Lichtenberch gelegen. Verder wordt hij verzocht alles te doen, hetgeen zijzelf present zijnde zou doen. Getuigen: Steven Alberts Versteech en Pouwel Aertszoon.

DNA-onderzoek was toen niet mogelijk

Idem folio 518-518v d.d. 22-11-1638

Voor notaris Johan van Ingen verklaart Margareta Peters de Wilt, jongedochter, borgerse te Amersfoort niet te weten dat het kind van Marrichgen Adriaens, haar zaliger broeders kind is, daertoe zij oock gesterckt is het bewijs en verclaringe van getuigen en zij daarvan heeft doen beleggen en dat de moeder zelfs haer kind tot haer afsterven heeft onderhouden en oversulcx zij 't voorscreven kind voor haar broeders kind niet en kan kennen en daervoor aennemen. Edoch terwijl de Heeren Regierders deser stad, daer mede beladen sijn en zij comparante niet geerne in onlust met de Heeren daerover soude racken, verklaert zij alleen uit pieuse [vrome] meninge en uit werck van charitate [liefdadigheid] tot een pieuse fundatie voor een halve Poths proven te geven datelick 300 carolusguldens, daermede alle armen ten eeuwige dage gedient mogen worden, dat anders na haer doot mochte geschiedt hebben. Mogende leyden dat het voorscreven kind voor de eerste reyse daeruit worde geallimenteert en naderhand andere armen deser stad. Getuigen sijn Otto van Gessel, apothecaris en Lenaert Janzoon, coorncooper.

Moordanslag

Idem AT 002b-003, folio 17, d.d. 16-8-1612

Compareerden voor notaris Johan van Ingen, Jean Royelle [Rouelle], Pierre Peruck [Peyruc], Bartholomeus Finis en Jerome Traveres. Zij verklaren bij ware woorden in plaats van bij eede, ten versoecke van Gijsbert Willems, hoe dat zij heden omtrent zes uren 's avonds gezien hebben dat Elbert Wouters groot geweld bedreven heeft in de huysse van Gijsbert Willems, hebbende een groot mes in de hand waarmede Elbert Wouters, zo zij verstonden, Gijsbert Willems en sijn huysfrou gekwetst hadde en hebben zij comparanten deze Elbert Wouters moeten bedwingen uit deselve huysse te vertrekken alsoo de huysfrou van Gijsbert Willems en anderen riepen "moort, moort" en zij wel bemerkten dat deselve Elbert Wouters iemand vermoord zou hebben indien zij comparanten het hem niet belet hadden. Zij willen dit ten alle tijde met de eed gestant doen.

Tevens compareerden Willem Jans, oud omtrent 64 jaar, Andries Lodewijck van Alendorff, oud omtrent 28 jaren en Gerrit Henricx, oud omtrent 30 jaren. En zij verklaarden bij ware woorden in plaats van bij eede, op verzoek van Gijsbert Willems, als eerste Willem Jans, dat zij heden op de namiddag geweest sijn ten huysse van Gijsbert Willems omtrent zes uur. En bij de deur gekomen is Elbert Wouters [hierna een onleesbaar woord] van Olivijer Buyck roepende tot versheyden reysen: "all geene boeckende broot" en dat deselve daarna geroepen heeft: "Ghijsbert waar zijt gij ?", trekkende voorts de riem seggense: "komt Ghijsbert, stoot tegen mijn", commende voorts met een bloot mes in zijn hant in huys, waarop Gijsbert Willems antwoordde: "ick ben wel, ick behouwe daer nijet uit te commen", waerover Elbert Wouters seyde: "soo sall ick tot u commen", tredende voorts met 't mes tot hem aen, waerdoor sijn huysfrou daer voor gevallen is, dewelcke voorts bij deselve Elbert Wouters in haer aensicht gequetst en in haer clederen gesneden worde. Dat hij, Willem Jans, daer voor gevallen is om te beletten dat Gijsbert Willems, zijn zoon, niet worde gequetst waerover Elbert Wouters seyde tegen hem: "Jae 't is mijn haest al evenveel", menende voorts hem [Willem Jans] te quetsen en nadien 't selve wou stellen also een tijt lanck geduyrt hadde, heeft Gijsbert Willems, zijn zoon, een bijlken van de muysse getogen en Elbert Wouters daer mede van hem [Willem Jans] geweest en een quetsure in sijn aensicht gegeven, zonder dat Elbert Wouters alsooch uyt de huysse wilde, maer iemand vermoord zoude hebben ten ware deselve door die gebuyren met gewelt bedwongen ware geweest te gaen.

Andries Lodewijck van Alendorff verklaerde dat hij geroepen is geweest door Gerrit Henricx om te gaen in de huysinge van Gijsbert Willems also daer iemand vermoort worde, en commende in het huys heeft hij gesien dat Elbert Wouters een blanck mes in sijn hand hadde, kerende hem daer mede van haer, waerna vorder assistentie commende van de andere gebuyren ende ruyters [dit zijn de eerste vier genoemde personen in dit stuk] is Elbert Wouters uyt de huysse gedreven, so hij apparentelick iemand vermoort hebben, also niemand anders enig geweer in de hand hadde en voor aeler Gijsbert Willems een bijlken in sijn hand creege.

Daerna verklaerde Gerrit Henricx dat hij alsoo hij aen koortse sieck was in de huysinge van Gijsbert Willems niet en is gecommen, dan dat hij wel hoorde roepen: "moort, moort" en dat hij daerover Andries Lodewijck van Alendorff versocht heeft in het huys van Gijsbert Willems te willen gaen.

Zij willen dat, indien versocht, ten alle tijde met de eed gestant doen.

Getuigen waren Henrick van Nijenrode [tekent Nienroden] en Thonis Jans.

Valse gewichtsopgave?

Idem, folio 503v-504 d.d. 21/31 juli 1638

Claes Crijnen en Willem Goortzoon, koperwerckers wonende binnen Amersfoort compareren voor notaris Johan van Ingen en verklaren bij ware woorden in plaats van bij eede, ten verzoeke van Geraerd Thijens, schepen deser stad, dat hun wel indachtig is dat in januari lestleden Henric Penninck, schipper in het veer alhier, gebracht heeft van Rotterdam ten behoeve van Geraerd Thijens de quantiteyt van 37 tonnen aarde, dewelcke bij hun getuigen, gemeten zijnde niet meer dan 24 tonnen scherp, daertoe om te meten genomen hebben haer haringhton en daarvan afgestrecken scherp 24 tonnen bevonden hebben. Zij willen dit, indien versocht met de eed staven. Getuigen zijn: Gerrit Janzoon en Henrick Pouwelszoon.

Dochter weigert weer bij vader te wonen

Idem, folio 54v-55v d.d. 29-6-1642

Agatha van Heemster, oud omtrent 17 jaren, dochter van Johan van Heemster, apotecaris en zaliger joffer Cornelia van Westrhenen verklaerde alsooch niet gesint te zijn haar wederom metterwoon te begeven bij Johan van Heemster, haar vader, om merkelijke redenen haar daartoe moverende en mitsdien van meninge te sijn metterwoon te blijven bij

Aeltgen van Dolre, weduwe van zaliger Johan van Westrhenen, haar moeders moeder, die haar uit consideratie toegelaten heeft bij haar te blijven.

Zij verzoekt aan haar vader, de Edele Hove van Utrecht en alle andere Rechteren dat haar daarin geen beleth zal worden gedaan en also sij verstaet dat bij de Commissaris van de voors. Hove van Utrecht verstaan is dat haar gemelde grootmoeder ende Jacob van Westrhenen, haer ohem [oom] haar wederom souden moeten laten gaan bij haar vader, zo constitueerde zij en machtigt bij desen Johan de Wijs, procureur van de Hove van Utrecht voor soo veel in haar is omme met voeginge in het proces of met andere instantie en alle middelen van justitie hiertoe nodich sijnde te contenderen ten fine sij ongehouden sal weesen tegen haer wille en danck sich wederom bij haer vader te begeven.

Compareerden tevens Jacob van Dam en Paulus Bor en exhibeerden het originele transcript van het testament metter dood geconfirmeert bij zaliger Johan van Westrhenen, grootvader van Agatha van Heemster, gemaakt bij Johan van Westrhenen en Aeltje van Dolre voor notaris Rijck van Molenborch d.d. 10-12-1635, waarbij Agatha van Heemster door haar grootouders is geïnstitueerd tot een mede-erfgenaar en zij tot mombers over haar zijn gesteld en verklaarden deze comparanten neffens Jacob van Westrhenen en Aeltgen van Dolre mede comparerende, dat zij de resolutie van Agatha van Heemster gehoord en vóór desen wel geweten hebbende, niet goed vinden dat zij voor alsnog en ter tijd toe niet zal worden geresolveert bij haar vader te gaan wonen. Maar ter contrarie ten hoogsten geraadsaam souden te vinden dat zij voor alsnog bij haar grootmoeder zal blijven wonen, daar zij nu is en dat zij, Jacob van Dam en Paulus Bor, daarin mede machtigen Johan de Wijs om 't zij in voorgaande processie of met nieuwe instanties te defenderen voor de hove van Utrecht, zodat Agatha niet tegen haar wil bij haar vader hoeft te wonen. Getuigen zijn Beernt Harmans Sell en Peter Willems de Goyer.

Uit de Werkgroep Transportaktes door Anton van Nostrum

Vrijwel alle aktes in de vroegste transportregisters van Amersfoort zijn in te delen naar de 'rechtshandeling' die de comparanten op het oog hadden en in een akte lieten vastleggen. Deze wordt tot uitdrukking gebracht door de werkwoorden: opgeven, overgeven, opdragen, te goede schelden, afstand doen, wederroepen etc.

Ter verduidelijking enkele voorbeelden:

A verhuurt aan B (heeft belyt verhuert te hebben)

A scheldt te goede aan B (heeft te goede gescholden)

A en B zijn schuldig aan C (hebben beliden schuldich te syn)

A vermaakt aan B (maect / maket)

Deze laatste 'formule' heeft altijd betrekking op testamenten die voor genealogen een dankbaar onderwerp van studie zijn vanwege de daarin vermelde familierelaties en vererving van goederen. In de 15e en 16e eeuw werden ze in Amersfoort ook opgetekend in de transportregisters van het stadsgerecht. Onderstaande 'maken' of 'maakbrieven' werden gekozen uit de aktes van Register 436-01 (1478-1502) en betreffen de jaren 1478 en 1479. Er zijn testamenten bij van een paar regels lengte en er zijn moeilijker aktes met veel voorwaarden, condities en clausules. Voor een beter begrip volgt eerst een lijstje met de meest gebruikte zinsdelen en gangbare betekenissen.

Naar goed Middeleeuws gebruik doen de testateurs op folio 18r schenkingen aan geestelijke instellingen om hun zielenheil te bespoedigen door missen te laten doen (dystenst van den outair). Genoemd worden hier het Broeders Altaar van Jeruzalem. Ook in ons januarinummer stond een testament waarin dergelijke schenkingen uitgebreid beschreven werden (pag. 26, fol.17v). Op folio 20v worden de Potbroeders en de Armen Huissitten 4½ mud tarwebrood toegedeeld. Maar eerst ter verduidelijking van de terminologie in testamenten een lijstje met de meeste gebruikte termen.

mit my momber	= met mij (de secretaris) als voogd
maeken	= testeren, vermaken aan
current	= courant, gangbaar geld
nae hoere doet	= na haar dood
wittachtige gebuert	= wettelijke geboorte (nakomelingen)
hylicken	= huwen, trouwen
behouwelick elc sijn recht	= een ieder behoudt zijn recht

behouden een ygeliken sijns recht	= een ieder behoudt zijn rechten
behouwelick dat	= behalve, uitgezonderd, met dien verstande
den brief in hoeren handen	= de akte in hun handen (... heb ik in hun handen gedrukt)
dese maick vermeren ende verminren muegen	= zij mogen dit testament wijzigen
ter lester doet toe	= totdat de langstlevende overleden is
ten wair	= tenzij
intasten (met ener hant)	= delen in de erfenis (voor een kindsdeel)
te erven gelyck op	= te vererven in gelijke delen
gelyck ter deylinge comen	= in gelijke delen erven
(alle goeden) meenboel te wesen	= alle goederen vormen een gemeenschappelijk boedel
ende wairt zake dat	= als het gebeurde dat ... / voor het geval dat ...
bespreck	= beschikking, uiterste wil (m.b.t. de uitvaart en zielmissen)
oflivich worden	= sterven, doodgaan (aflijvig worden)
versetten	= in andere handen brengen, verkopen, vervreemden

Folio **2** **verso**
 [1] Alyt Henric Bots wedue, mit my momber, maket Geertruyt, Willam Boits dochter, 100 lichte gulden current uut all hoir goet als sy afterlait in den gericht van Amersfoirt nae hoere doet. Mit voirwairden wairt zake dat Geertruyt voirscreven storve sonder wittachtige gebuert soe souden dese voirscreven 100 gulden erven ende weder coemen op hoers vaders erfgenamen.

Folio **4** **verso**
 [6] Lysbet, Jacop Bertelmeeussoen wyf, mit my momber, maict Jacop hoir man voirs. nae hoere doet enen hof gelegen buten Tryskens Poirt, aen deen syde Gerit Aeltsoen dandren een beeck, te gebruycken also lang sy in levende live is, behouwelick elc sijn recht.

Folio **4** **verso**
 [7] Lysbet, Jacop Bertelmeeussoen wyf, mit my momber, maict nae hoere doet alle hoir kynder sy afterlaten sal gelyck erfelick te wesen aen enen hof gelegen buten Trysgens Poirt, aen deen syde Gerit Altsoen dandre syde een beeck, behouwelick Jacop Bertelmeeussoen hoer man syn lyftocht aen den voirscreven hof als syn brief inhoud. Mit voirwairden dat sy dese maick vermeren ende verminren mach alst hoir gelieft; den brief in hoeren handen.

Folio **6** **recto**
 [6] Lambert Henricxsoen ende Goesen synen wive maken hoer twe kynderen, mit name Eerlant ende Hildegont, elc hondert beyersche guldens nae hoere beyder doet voiruut te nemen. Mit voirwerden waert zake dat enich van den twe kynderen voirscreven hylicten eer vader ende moeder storve dan en soude sy de maeck niet genyten.

Folio **7** **recto**
 [5] quarta post Nativitatis **Domini**
 [woensdag na Kerstmis, 30-12-1478]

Wouter van der Mait ende Joncfrou Zophie syn huysvrou, mit my momber, maken die een den anderen dat huys mitter hofstede gelegen in den Statmuer aen Havicker Poirt dair sy nu ter tyt selve in woenen mit alsulck huysraet als sy afterlaten sellen nae hoere doet soe wye langeste van hem beyden in levende live is, dat te besitten ende te gebruycken ter rechter lyftocht ende lester doet toe.

Folio **10** **recto**
 [3] quarta post **Blasii**
 [woensdag na St. Blasius, 10-02-1479]

Amelrick Evertsoen ende Mergriet synen wive maken alle hoir kynderen sy by malkander hebben of vercrygen muegen gelyck erfgenamen te wesen nae hoere beyder doet van alle alsulken goeden sy achterlaten sellen in den gericht van Amersfoirt, behouwelick dat die ouste die de heerlike goeden hebben sal dair niet ter deylinge coemen en sel. Ende dat alle hoir begeven kynder ende noch begeven sullen werden eerst weder inbrengen sullen alleer datgeen dat sy te voeren uut gehad hebben eer sy weder intasten ende ter deylinge coemen sullen, behouwelick dat Amelrick ende Mergriet voirscreven dese maick verme ren ende verminren muegen alst hem belieft.

Folio **10** **recto**
 [5] Ricout van der Horst ende Lumen sinen wive maken alle hoir goet, ruerende ende onruerende, gewonnen ende

ongewonnen, dat sy binnen den gericht nae hoere beyder doet afterlaten sellen te coemen ende te erven gelyck op Pouwels, Alyt, Dierck ende Corstine kynderen, behouwelick dat Corstine voirscreven dan voiruut nemen ende behouden sal uut de gereetste goeden die dan dair syn eer yement anders ter deylinge comen sel 1½ hondert gouden Aernoldusgulden of payment dat dair goet voir is, ten wair dat hoir vader ende moeder Corstyn hoir dochter voirscreven tot eniger tyt also vele lyfrenten op hoir lyf kosten als men om dese som voirscreven copen mochte, dat sy dan niet voiruut nemen en sel mer gelyck ter deylinge coemen sel als voirscreven is, behouwelick dat sy dese maick vermeren ende verminren muegen alst hem gelieft.

Folio **15** **recto**
[3] Jan Crullyng ende Geertruyt synen wive maken alsulcke goeden sy hebben in den gerecht of vercrigen muegen meenboel te wesen ende gelyc te erven op hoir kynderen de sy by malkanderen hebben.

Folio **18** **recto**
[3] Een vidimus uut een scepenbrief aldus houdende (wo na St. Lucia, 16-12-1472):

Alle denghenen etc. Willam die Weldich scout Jan van Wede, Rutger Scaip ende Aernt van der Hell scepenen tot Amersfoirt doen cond dat gecomen is voir ons int gerecht Gherit Dyer ende heeft gemaict als recht ende oirdel wysden Peter synen brueder alsulck goet als hy binnen den gerecht na synre doet afterlaet, mit voirwerden dat Peter voirscreven hier of betalen sel al Gerits sculden, testament ende bespreck als Gerit sel bescreven of doen bescreven ende mede soe sal Peter dair of doen een eerlike uutfairt syns brueders voirscreven. Ende wairt zake dat Peter voirscreven Gerit sculden ende testament binnen een half jair na Gerits doet voirscreven niet en betaelden sonder consent der sculdenairs so sal dese maick doet wesen tot Peters behoeff voirscreven. Ende so sal al Gerits goet voirscreven coemen ende geërft wesen in den outair geheten den Brueder Outair van Jherusalem in Sint-Joriskerck ende soe sel de procuratoir van de bruederscap mitten priester des outairs voirscreven al Gerits goet voirscreven aentasten, bueren ende vercopen oft hem belieft ende Gerits sculden testament ende uutfairt betalen. Ende wes dair dan overloipt sullen sy schicken tot vermerynge des dyenstes van den outaer voirscreven, mit voirwerden dat Gerit voirscreven dese voirscreven maick altyt vermeren ende verminren mach alst hem belieft ende den brief in synen handen te houden, behouden een ygeliken syns recht dat te voeren voir scepenen gesciet is. In oirconde etc. gegeven int jair '72 quarta post Lucie.

Folio **20** **recto**
[4] quarta post Bonifacii
[woensdag na St. Bonifatius, 09-06-1479]

Herman Foyer maict nae synre doet al alsulck goet als hy afterlaten sel in den gerecht van Amersfoirt die Potbrueder tot behoeff den ermen huysitten. Mit voirwerden dat die Potbrueders in der tyt op den dach dat syn eerste jairgetyt wesen sel, deylen sullen voir syn syel 4½ Amersfoirtsche mudden weyts aen broet in Sint-Joriskerck ende also voirt alle jair totten ewegen testament. Des sullen die Potbrueder hebben alle jair 2 quartern wyns. Ende ist zake dat Hermans voirscreven twe van synen naesten magen by dese deylinge coemen ende mede ten besten dairtoe helpen die sullen oick elck hebben een quaert wyns, behouwelick dat Herman dese maick vermeren ende etc. Ende den brief in synen handen.

Folio **21** **verso**
[1] Henric van Willyngler ende Elyssabet synen wive, my momber, maken elx die een den anderen al alsulken goede als sy nu ter tyt hebben ofte namails verkrygen muegen, dat so wye van hem beiden langeste in levende live is dat die alle de goeden besitten ende onbecroent tot hoir noetdurft gebruycken sel muegen ter lester doet toe. Mit voirwerden wat goet sy nae hoere beyder doet afterlaten, dat sullen sy erven op Mechtelt ende Diercgen hair dochteren gelyck. Ende wairt zake dat Mechtelt off Dierc voirscreven enich van hem beyden oflivich worde eer hoire vader ende moeder ende enige kynder afterlaten, so soudent nochtans die kynder mede geërft wesen in alsulke goeden als Henric ende Lysbet voirscreven nae hoere beyder doet afterlieten ende mit eenre hant intasten gelyck hoir moeder gedaen soude hebben of syt beleeft had.

Folio **23** **recto**
[4] quarta post Margaretha
[woensdag na St. Margriet, 14-07-1479]

Feyns Henric Gysbert Zwager wedue, mit my momber, maict Gysbert Henricxsoen ende Geertruyt Henricx dochter hoir kynderen gelyck erfgenamen te wesen van al hoir goeden die sy nae hoere doet in den gericht ofte buten den gericht afterlaten sel. Mit voirwairden wairt zake dat enich van dese voirgenoemde kynderen oflivich worde sonder wittachtige gebuert die soude syn goet voirt erven op dat ander kyndt. Ende wairt zake dat sy beyde oflivich worden sonder wittachtige gebuert soe soude hoir goet erven ende coemen dair dat van rechtswegen hoirt, behouwelick dat Feyns voirscreven dese maick vermeren ende verminren mach als hoir belieft. Den brief in horen handen.

Jan Wulfgerszoen maict Wulfger syn soen ende Margriet, Wulfgers moeder, nae synre doet die helft van den huysynge ende hofstede gelegen in die Crommestraet op Havick, daer aen deen side naest gelegen is Peter Dieren ende aen dander Jacop Bertelmeuszoen. Noch 2 cameran gelegen tusschen Onser Vrouwen Toren ende den Roden Toren aen deen side Jacop Geritzoen nacoemelingen ende aen dander Bruenis van Bloicklant. Mit voirwerden wairt zake dat Wulfger voirscreven storve sonder wittachtige gebuert soe soude syn deel van die voirscreven goeden wederom erven ende comen op syns vaders rechten erfgenamen. Ende tot wat tyden dat Margriet voirscreven sterft, soe sal hair deel van die voirscreven goeden alleen erven ende comen op Wulfger hair soen voirscreven of op Jan Wulfgerszoen rechten erfgenamen also veere als Wulfger voirscreven dan oflivich waire. Ende Margriet voirscreven en sel dese vorscreven goeden niet vercopen noch versetten, mer gebruycken also lang als sy leeft als voirscreven is, behouwelick dat Jan voirgenoemt dese maick altyt vermeren en de verminren mach etc.

Stel je voor ...

door Henk Bousema

Mijn naam is **Johan van Muijden**, ik ben 55 jaar en werkzaam in Utrecht bij een uitvoeringsorgaan sociale zekerheid (Sociale Verzekeringsbank).

Wat was de aanleiding om met genealogie te beginnen? Sedert een jaar of vier heb ik genealogie als hobby. Daarvoor was de oudste broer van mijn vader er al mee bezig. Tijdens diens leven heb ik nimmer hierover contact gehad. Na zijn overlijden in 2004 heb ik van zijn zoon eerst een computerbestand (PRO-GEN) ontvangen, met daarin een database van plm. 600 personen. Dit bestand was dus reeds aangemaakt door mijn oom. Inmiddels was ik ook al begonnen met genealogie en had in het computerprogramma Aldfaer al de nodige personen opgenomen; zo kon ik de gegevens die ik had vastgelegd vergelijken met die, die mijn oom in zijn bezit had.

Naderhand heb ik van mijn neef het papieren archief ontvangen: dit betrof documenten van o.a. de familie Van Muijden (mijn familie, van vaders kant) en de familie Termöhlen (familie, van mijn grootmoeders kant: mijn oma heette van haar meisjesnaam Termöhlen).

In 2006 heb ik mijn eerste schreden gezet op het terrein van de genealogie en ben ik gegevens gaan verzamelen. Ook heb ik diverse malen het gemeentearchief in Amsterdam bezocht en het Utrechts archief. Mijn oom had al het nodige voorwerk gedaan: de naam Van Muijden (ook wel geschreven Van Muyden) is ontstaan in IJsselstein (Ut) rond 1550 en op de helft van de 16e eeuw vestigt deze familie zich in Utrecht. Het waren mensen met een behoorlijk aanzien, gegoede burgers dus. Zij bewogen zich voort in de kringen van advocaten, rechters en andere hoogwaardigheidsbekleders.

Daarnaast ben ik op zoek gegaan naar (aanvulling van) gegevens van de familie van mijn moederskant: zij heette van haar meisjesnaam Van Timmeren. Dit is een familie die in Slochteren (Gr) is ontstaan.

Welk genealogie-programma gebruikt u? Ik gebruik zelf het programma Aldfaer; dit is in tegenstelling tot PRO-GEN een Windows-programma en erg gebruiksvriendelijk. Wil je personen met elkaar koppelen, dan zul je deze eerst stuk voor stuk moeten opnemen, althans zo is dit mogelijk bij de laatste release die ik heb van dit programma.

Wat is de mooiste vondst tot nu toe? Ik heb nog niet zoveel gespuit in de diverse archieven, en haal onder andere mijn gegevens uit Genlias. Deze database op internet wordt wel iedere keer uitgebreider.

Wat verwacht u van de NGV? Ik heb niet zo zeer verwachtingen, maar als de afdeling Amersfoort – zoals op de ledencontactdag in Leusden op 19 september jongstleden – de beschikking heeft over oude registers van kiesgerechtigden in Amsterdam, waar verschillende namen van familieleden in stonden, heb ik op die manier weer wat gegevens kunnen completeren in Aldfaer.

Mochten er nog leden zijn van de NGV afdeling Amersfoort en Omstreken die gegevens hebben van de familie Van Muijden (Muyden) en/of Termöhlen, dan houd ik mij aanbevolen. Mijn e-mail-adressen zijn: j.j.vanmuiden@wanadoo.nl en j.j.vanmuiden@online.nl.

Onze nieuwe redacteur stelt zich voor

Mijn naam is **Jelle Sjerp Kaastra**. Ik werk als sterrenkundige op een laboratorium voor ruimteonderzoek in Utrecht, en ik ben geboren in 1957, het jaar dat de Spoetnik werd gelanceerd.

Wat was de aanleiding om met genealogie te beginnen?

Ik ben al sinds mijn tienerjaren geïnteresseerd in genealogie. Dat begon met stambomen van vorstenhuizen uit de Winkler Prins encyclopedie, en toen ik zo'n jaar of 17 was reisde ik per tienertoe naar het hoge noorden af voor archiefonderzoek naar mijn eigen familie. Ook kwam ik al vroeg op het Centraal Bureau voor Genealogie, omdat mijn vader eenmaal per maand in Den Haag moest zijn en ik zo makkelijk mee kon rijden. Verder had onze familie een hechte band. Ik sta nog op een foto uit 1969 samen met mijn grootvader (toen 90 jaar oud) bij het graf van zijn grootvader, die evenals ik Jelle (Sjerszn.) Kaastra heette. Die Jelle Kaastra en zijn vrouw Jitske Vonk overleden in 1894 in Willemsoord (in het rusthuis van de Maatschappij van Weldadigheid, zie ook het verslag in het vorige nummer van de lezing over die Maatschappij die in onze afdeling werd gehouden). Wij onderhouden dat graf nog steeds, evenals de graven van al onze overgrootouders en enkele betovergrootouders. Af en toe trek ik met een paar familieleden naar Friesland, en houden we een gezellige graventocht: klussen en daarna genieten van Friese lekkernijen; een aanrader! Ik stuitte 35 jaar geleden al op de eerste stamvader van onze familie, een Seerp Pyters, slachter, overleden in 1639 in Jorwerd (inderdaad, de plaats waaruit God verdween). Sindsdien ben ik niet verder terug gekomen in de tijd, maar ik heb wel heel veel aanvullende informatie en diverse zijtakken van de familie weten te achterhalen, door systematisch te zoeken in de nauwelijks geïndexeerde gerechtelijke archieven van Baarderadeel (waar Jorwerd onder viel). Ook heb ik in dat kader zowat het hele dorp in de 17^e en 18^e eeuw in kaart gebracht, bijvoorbeeld door lidmatenlijsten op systematische wijze te vergelijken. Er lagen vele valkuilen te wachten, vooral ook omdat er, veel vaker dan men wil, in een dorp van maar 300 inwoners verschillende mensen met dezelfde voornaam en hetzelfde patroniem voorkomen (in deze regio werden achternamen pas in de Franse tijd ingevoerd; zelfs mijn grootvader tekende rond 1930 nog wel met Roelof Szn. Kaastra). Van mijn voorvader Seerp Pyters weet ik bijvoorbeeld zijn beroep omdat er in diezelfde tijd een niet gerelateerde bakker Seerp Pyters in Jorwerd woonde, en de nieuwe predikant de beroepen van beide Seerps op de lidmatenlijst schreef om hen te onderscheiden. Het is verder opvallend hoeveel men door gedegen onderzoek nog over een onbemiddelde familie van vooral turfschippers, die niet tot de boerenstand behoorde, te weten kan komen.

Welk genealogie-programma gebruikt u?

Ik gebruik al jaren Pro-Gen. Wel is dat sinds de crash van mijn XP-bak en de overgang naar een 64-bits Windows 7-machine minder makkelijk geworden; ik draai het nu in een virtuele XP-omgeving (voor de techneuten: onder het gratis Sun VirtualBox). Ik heb wel eens naar GensDataPro gekeken, maar ik word afgeschrikt door het vele Windows-geklik. Ik gebruik liever een toetsenbord om mijn polsen voor RSI te behoeden.

Wat is de mooiste vondst tot nu toe?

Niet echt één hoogtepunt. Wel een aantal leuke dingen. 1) Mijn oudste broer is gepromoveerd plantensystematicus. Ik kwam er achter dat de overgrootvader van mijn bovengenoemde betovergrootmoeder Jitske Vonk ene David Meese was. Die was hortulanus (beheerder van de botanische tuin) in Franeker, en schreef de eerste Friese flora in 1760. Dit was slechts 7 jaren na het verschijnen van Linnaeus' klassieker 'Species Plantarum', en het boek volgde een soortgelijke classificatiemethode. Zijn nakomeling in de 7^e generatie is dus in hetzelfde vakgebied terecht gekomen. Mijn broer was dan ook heel verrast toen ik hem ter gelegenheid van zijn pensionering een kopie van deze flora kon overhandigen. 2) Omdat Friesland nogal ver weg ligt, heb ik ook geruime tijd aandacht besteed aan de Utrechtse kwartieren van mijn vrouw. Daarbij stuitte ik op ene Catharina Aletta Magdalena van Limburg, van wie ik de afkomst niet kon bepalen. Door middel van de contactdienst van de NGV kwam ik in contact met iemand die haar doop had, maar niet wist waar ze later gebleven was. Dergelijke gebeurtenissen tonen het nut van de NGV weer eens aan.

Wat verwacht u van de NGV?

Ik ben al sinds de jaren zeventig lid. Ik geniet het meeste van de lezingen. Door mijn beperkte tijd en de openstellingstijden van het verenigingscentrum ben ik daar nog zelden geweest.

Welk doel wilt u realiseren?

Ik hoop de komende jaren de tijd te vinden om mijn vindingen in boekvorm uit te brengen. Dat vereist natuurlijk het oplossen van het bij velen bekende dilemma: publiceren of eerst nog meer gegevens zoeken.

Het lager onderwijs in de 19e eeuw

door Henk Bousema

Het is interessant om eens na te gaan hoe en wat de kinderen op school moesten leren. In de archieven zijn daarover rapporten te raadplegen die het onderwijs uit die tijd beschrijven.

De schooldag duurde lang, des zomers van 's morgens 6 uur tot 's avonds 5 uur, met om de twee uur een onderbreking van telkens één uur, des winters 'naar gelegenheid en tijd'. Elke dag werd begonnen met het morgengebed en geëindigd met het avondgebed. Het onderwijs omvatte het lezen, het schrijven, een weinig rekenen, alsmede het zingen der psalmen (voor de volgende zondag in de kerk) en de catechismus. Aan deze beide laatste werden vooral de woensdag en de zaterdag besteed.

Tweemaal per dag werd geoefend in het schrijven, met de ganzenpen natuurlijk, waarbij veel aandacht moest worden besteed aan het recht houden van de pen en het recht trekken der letters. Elke maand was het prijschrijven, waarbij in sterke mate op de eerzucht der kinderen werd gewerkt. Men oefende het schrijven van brieven aan ouders of goede vrienden met behulp van de voorbeelden uit de Zendbrieven. De cijfers van 1 tot 20 moesten mede herhaaldelijk in de voorschriften voorkomen.

Bron: J.S. van Weerden, *Marne-memorie*, 2000, deel 1 en 2 pag. 36.

Zomaar een bladzijde uit een ABC-boekje dat in 1880 in Amsterdam werd uitgegeven

Overdenking bij het eindigen van de namiddagsles

Ook deze namiddagsles is voorbij. Zoo volgt de eene dag op de andere, zoo verloopt onze kindsche leeftijd met rassen schreden. Hoe hebben wij nu dezen dag hier doorgebracht? Zijn wij altijd vlijtig, gehoorzaam en zedig geweest? Wat hebben wij geleerd? O! hoe moeten zij zich schamen die traag en ongehoorzaam geweest zijn. Hoe zullen zij het zich eens beklagen dat zij zich niet meer beijverd hebben om wat goeds te leren! Maar hoe vergenoegd, hoe opgeruimd kunnen de kinderen naar huis gaan, die zich wel gedragen en toegelegd hebben om iets nuttigs te leeren!

Zij kunnen hunne ouders gerust in de oogen zien; zich verblijden dat hunne onderwijzer met hen tevreden is en dat zij aan God behagen. Wanneer wij nu in huis komen behoorden wij ons toe te leggen dat wij door gehoorzaamheid en vlijt aan onze ouders vreugde verschaffen. Zij besteden zoo vele zorgen en moeiten en kosten om ons gezond, verstandig en zedelijk op te voeden. Hoe smartelijk zou het dan voor onze ouders zijn, indien zij niet bemerken konden dat wij op de school wijzer en beter wierden. Wilt gij brave kinderen en menschen worden bidt dan met mij. Leer ons o God aan onze ouders gehoorzaam en dankbaar te zijn. God ziet met welgevallen neder op diegenen die deugdzaam trachten te leven. Laat ons dan Hem bidden O God geef dat wij brave menschen worden. Amen

Een onderwijsakte uit 1917

Gebed des Onderwijzers

Ja hemelsche Vader! U bidden wij dat het onderwijs voor deze kinderen gezegend moge zijn opdat zij dagelijks vorderen mogen in kennis en zedelijkheid en zij alzoo tot blijdschap hunner ouders, tot geluk voor henzelven, tot heil hunner medemenchen en in uwe gunst mogen opwassen. Amen.

De onderwijswet van 1801

Bron: *De Rek Koningen Kabinetten en Klompenvolk* deel 1, pag. 102.

De tijd dat iedereen zomaar voor een troep jongens kon gaan staan en zich schoolmeester noemen, die was voorbij. Er moesten voortaan examens worden gedaan en bevoegdheden gehaald. De wet onderscheidde daarin vier rangen.

‘De vierde of laagste rang bestaat uit dezulke, die in het lezen en schrijven en de beginselen der rekenkunde, de regel van drieën inbegrepen, tamelijk bedreven zijn.’

Men ziet, veel eenvoudiger kon het al niet.

Voor de derde rang kwam er dan bij ‘eenige kennis van de beginselen van de Nederlandsche taal, ervaring in het rekenen, ook met breuken, en de vaardigheid in de toepassing op zaken van het dagelijks leven. Benevens enig begrip van de goede manier van onderwijzen’.

Nog niet veel, maar met deze rang was men alleen in kleine plaatsen benoembaar.

Voor de tweede rang werden de eisen nog uitgebreid met ‘eenig begrip van aardrijkskunde en geschiedkunde, en eene genoegzame bekwaamheid en geoefendheid in het geven van oordeelkundig onderwijs’.

Voor de eerste rang behoorde dit alles ‘in verdiepte mate aanwezig te zijn’, de wis- en natuurkunde bekend en ‘een uitmunten in beschaafdheid van verstand’. Het examen zou ‘met de meeste gestrengheid’ afgenomen worden.

Het nieuwe onderwijs stond onder toezicht van schoolopzieners. Zij behoorden ‘door aanmoediging de ijver der onderwijzers op te wekken en gaande te houden’. De wet zou door de keizerlijke onderwijsexperts straks als de beste ter wereld geprezen worden. En dan ook tot 1857 van kracht blijven.

De methodiek begon te veranderen; het aanschouwelijk onderwijs ging het verbale vervangen. De Lager-Onderwijswet van 1857 introduceerde aardrijkskunde, geschiedenis en het zingen als vakken op de lagere school. In deze wet kwamen de onderwijzersrangen te vervallen. Wel kende de wet nu hoofdonderwijzers, hulponderwijzers en kwekelingen als leerkrachten met een minimumsalaris van f 25,- per jaar.

Bij de onderwijswet van 1878 werd een nieuw schoolvak ingevoerd: ‘de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek’. In 1900 kwam de Leerplichtwet tot stand.

Nieuws van de afdelingsbibliotheek

De sanering verloopt voorspoedig en een aantal boeken heeft de weg gevonden naar onze leden. Een groot gedeelte is naar andere NGV-afdelingen gegaan en de rest gaat binnenkort naar het Verenigingscentrum te Weesp. Daar wordt bekeken welke boeken men kan gebruiken en het overige gaat naar een goed doel, bijvoorbeeld het Rode Kruis. Zodra ‘de rest’ weg is, wordt de rubrieksindeling en de catalogus verder bijgewerkt en worden de boeken opnieuw in de kasten gerangschikt. Dit zal enige tijd in beslag nemen. Helaas is de NGV-afdeling IJssellanden opgeheven en zijn de leden op postcode ingedeeld bij andere NGV-afdelingen (zie Gens Nostra nr. 1 januari 2010, blz. 2 van de mededelingen).

Voorts ontvingen wij vele edities van periodieken van andere NGV-afdelingen, historische verenigingen of stichtingen.

Wie heeft per ongeluk nog in zijn/haar bezit nr. 1024 t/m 1024. 3

Historische Vereniging Soest: Van Zoys tot Soest?

Gaarne retour aan de bibliothecaris.

Met dank aan de schenkers,
G.G.M. van der Kroon
telefoon 033-4942496